

ĐÌNH CÔNG TRÁI PHÁP LUẬT TẠI VÙNG KINH TẾ TRỌNG ĐIỂM PHÍA NAM

- Nhìn từ góc độ chính trị, xã hội, pháp luật, an ninh

Nguyễn Văn Hiến^(*)

Năm 2004, Thủ tướng Chính phủ ra Quyết định số 146/2004/QĐ-TTg về phương hướng chủ yếu phát triển kinh tế - xã hội vùng Kinh tế trọng điểm phía Nam đến năm 2010 và tầm nhìn đến năm 2020. Đến nay, vùng Kinh tế trọng điểm phía Nam đang trong quá trình phát triển, bao gồm Tp. Hồ Chí Minh và 7 tỉnh: Đồng Nai, Bà Rịa - Vũng Tàu, Bình Dương, Tây Ninh, Bình Phước, Long An, Tiền Giang. Đây là vùng kinh tế quan trọng, giữ vai trò đầu tàu trong phát triển kinh tế (chiếm gần 60% thu ngân sách, 70% kim ngạch xuất khẩu và là khu vực thu hút vốn đầu tư nước ngoài (ĐTNN) hàng đầu của cả nước). Những năm qua, sự hình thành và phát triển của các khu công nghiệp trong vùng đã thu hút hoạt động đầu tư của nhiều doanh nghiệp, trong đó có các doanh nghiệp có vốn ĐTNN. Bốn địa phương thu hút vốn

ĐTNN nhiều nhất (Tp. Hồ Chí Minh, các tỉnh Đồng Nai, Bình Dương, Bà Rịa Vũng Tàu) đến nay đã có 79 khu công nghiệp, khu chế xuất đi vào hoạt động, thu hút khoảng 2.620 dự án có vốn ĐTNN. Bên cạnh những đóng góp tích cực, quá trình hoạt động của các doanh nghiệp có vốn ĐTNN cũng có những tác động ảnh hưởng đến an ninh, trật tự, trong đó có tình trạng đình công trái pháp luật. Từ năm 1995 đến nay, tại các địa phương trong vùng đã xảy ra khoảng 1.330 vụ đình công trái pháp luật trong các doanh nghiệp có vốn ĐTNN (chiếm 81% số vụ đình công của cả nước).

Qua các vụ đình công trái pháp luật, nhìn từ các góc độ chính trị, xã hội, pháp luật, an ninh *nổi lên những vấn đề phức tạp như:*

Đình công trái pháp luật làm ảnh hưởng đến quyền lợi chính đáng của người lao động và người sử dụng lao động. Đối với người lao động, hoạt động đình công trái pháp luật làm giảm thu

(*) ThS. Luật học, Trường Đại học An ninh nhân dân

nhập, nguy cơ bị người sử dụng lao động sa thải. Trong năm 2010, tại Tp. Hồ Chí Minh đã có hơn 10.000 công nhân mất việc làm, gần 20 doanh nghiệp lâm vào khó khăn, không đảm bảo việc làm ổn định cho công nhân. Tại Bình Dương, từ năm 2008 đến năm 2010, trong các khu công nghiệp có khoảng 6.438 người lao động bị mất việc làm. Nhóm lao động bị mất việc làm chủ yếu là những công nhân, lao động làm việc trong các doanh nghiệp dệt may, giày da, đồ gỗ.

Đối với người sử dụng lao động, tình trạng đình công trái pháp luật làm đình trệ hoạt động sản xuất - kinh doanh, ảnh hưởng đến hoạt động của doanh nghiệp, phá vỡ các hợp đồng mà doanh nghiệp đã ký kết với bạn hàng, gây tâm lý hoang mang, dao động cho người sử dụng lao động, cho chủ ĐTNN.

Đình công trái pháp luật làm ảnh hưởng đến môi trường đầu tư, tác động tiêu cực đến “niềm tin” của các nhà đầu tư, làm giảm sức hấp dẫn của địa bàn đang thu hút vốn ĐTNN. Khi xảy ra đình công, một số công nhân đã có hành vi quá khích như hạ cờ biểu tượng của doanh nghiệp, cờ của nước có dự án đầu tư, nếu xử lý không khéo sẽ gây phản ứng về mặt chính trị, ngoại giao. Tại Bình Dương, Chi hội Đài thương có hoạt động quay phim về tình hình đình công tại các doanh nghiệp có vốn ĐTNN của Đài Loan và một số nước khác, sau đó đem về chiếu trên đài truyền hình của họ. Hành vi này hết sức nhạy cảm, có thể làm xấu đi mối thiện cảm của các nhà ĐTNN đang có ý định đầu tư vào Việt Nam. Tại Tp. Hồ Chí Minh, Tổng Lãnh sự quán của một số nước tỏ ra quan tâm, lo ngại, yêu cầu lãnh đạo thành phố cung cấp thông tin về các cuộc đình công. Hiệp hội doanh nghiệp các nước châu Âu, Mỹ, Canada, Hàn Quốc... đã tổ chức họp

để làm đơn kiến nghị Thủ tướng Chính phủ về những vấn đề liên quan đến các vụ đình công của người lao động Việt Nam; Hiệp hội Thương nhân Hồng Kông tại Việt Nam tổ chức cuộc họp với một số hiệp hội thương nhân nước ngoài tại Tp. Hồ Chí Minh, đồng thời gửi thư và kèm theo dự thảo kiến nghị gửi Thủ tướng yêu cầu sớm có biện pháp giải quyết ổn định tình hình, bảo vệ quyền lợi của các nhà ĐTNN đến 22 hiệp hội doanh nghiệp nước ngoài.

- Các vụ đình công, về hình thức, hầu hết đều trái pháp luật (không tuân theo quy định của pháp luật về tổ chức đình công) nhưng nội dung (những kiến nghị của người lao động) đưa ra đa số đều phù hợp với quy định của Bộ luật Lao động. Vì vậy, trong nhiều vụ đình công, đa số các yêu sách của họ đều được người sử dụng lao động đáp ứng. Điều đó cho thấy, những quy định của Bộ luật Lao động về trình tự đình công, đi liền với các quy định về thời gian đã không còn phù hợp. Thực trạng hiện nay cho thấy, trình tự, thủ tục đình công đã được quy định trong Bộ luật Lao động, nhưng hầu như các cuộc đình công đều không theo đúng quy định của pháp luật. Trong các cuộc hội thảo đóng góp xây dựng, bổ sung, sửa đổi một số nội dung của Bộ luật Lao động, nhiều ý kiến cho rằng, Luật quy định một bên còn thực trạng đình công lại diễn ra một bên. Nguyên nhân là do quy định trình tự, thủ tục đình công còn quá chặt chẽ, chưa phù hợp với thực tiễn, với điều kiện kinh tế - xã hội của Việt Nam.

Đình công trái pháp luật gây mất ổn định tình hình an ninh, trật tự tại địa phương. Qua một số vụ đình công tại Tp. Hồ Chí Minh, Bình Dương, Đồng Nai cho thấy, một số đối tượng quá khích la hét, tuần hành trong công ty; tán phát tờ rơi, căng băng rôn, biểu ngữ kích động đình

công; thông qua tin nhắn đe dọa số công nhân đi làm lại, ném đất đá vào trụ sở làm việc của công ty, đập máy quay phim của lực lượng Công an. Địa bàn các khu công nghiệp tập trung đông công nhân nằm gần kề các khu dân cư, các đường quốc lộ huyết mạch, khu vực có đông giáo dân, vùng có các căn cứ quân sự. Vì vậy, khi đình công xảy ra sẽ có tác động đến an ninh, trật tự tại khu vực: gây ách tắc giao thông nhất là tại các tuyến quốc lộ huyết mạch; là điều kiện để các thế lực trong và ngoài nước quay phim, chụp ảnh gửi ra bên ngoài vu cáo, xuyên tạc đời sống người lao động và bôi đen tình hình kinh tế xã hội ở trong nước.

Dưới góc độ an ninh quốc gia, lợi dụng các vụ đình công trái pháp luật, các đối tượng trong và ngoài nước tích cực thực hiện hoạt động chống phá chính quyền. Các tổ chức, cá nhân phản động người Việt lưu vong ở nước ngoài kích động đình công, đòi thành lập tổ chức “Công đoàn độc lập”. Tổ chức “Đảng dân chủ nhân dân” ở Mỹ do Đỗ Thành Công cầm đầu, chỉ đạo tay chân trong nội địa sang Campuchia nhận nhiệm vụ, cấp tiền cho số cơ sở ở Tp. Hồ Chí Minh để mua phương tiện, in ấn truyền đơn có nội dung kêu gọi công nhân đình công, đòi tăng lương và quyền thành lập “Công đoàn tự do” để rải ở Tp. Hồ Chí Minh và một số tỉnh lân cận. Qua vụ án “Đoàn Huy Chương và đồng bọn phá rối an ninh” tại các tỉnh Trà Vinh, Đồng Nai, Tp. Hồ Chí Minh cho thấy, bước đầu đã có sự liên kết trong ngoài giữa bọn phản động lưu

vong (tổ chức Ủy ban bảo vệ người lao động Việt Nam do Trần Ngọc Thành cầm đầu) với các đối tượng chống đối trong nước. Các đối tượng (Đoàn Huy Chương, Nguyễn Hoàng Quốc Hùng, Đỗ Thị Minh Hạnh) đã có hành vi rải truyền đơn với tựa đề “Lời kêu gọi ngàn năm Thăng Long” có nội dung chống Nhà nước tại địa bàn các tỉnh Đồng Nai, Trà Vinh và Tp. Hồ Chí Minh. Công an các địa phương đã thu giữ tại hiện trường 4.329 tờ truyền đơn. Ngày 31/10/2010 chúng đã gặp một số công nhân của Công ty TNHH Giày da Mỹ Phong phát tán các tờ truyền đơn có tiêu đề “Hãy đình công vì quyền lợi của tất cả công nhân chúng ta” với nội dung kích động công nhân đình công⁽¹⁾.

Trong những năm qua, chính quyền các địa phương đã chủ động nắm tình hình, xây dựng các phương án nhằm phòng ngừa, hạn chế tình trạng đình công trái pháp luật. Tuy nhiên, tình trạng đình công vẫn diễn ra, trong đó có những vụ việc còn phức tạp, kéo dài, một số vụ bước đầu đã phát hiện có yếu tố “nước ngoài” Trước những biến động chính trị ở trong và ngoài nước, các thế lực thù địch và bọn phản động nước ngoài đã và đang triệt để lợi dụng những diễn biến phức tạp đó cùng với hiện tượng đình công trái pháp luật để bôi đen tình hình kinh tế xã hội nước ta, gây ảnh hưởng môi trường đầu tư tại vùng Kinh tế trọng điểm phía Nam. Âm mưu của chúng là liên kết các cuộc đình công của công nhân với các cuộc biểu tình của sinh viên, học sinh, hoạt động khiếu kiện đông người, tranh chấp đất đai, những vấn đề liên quan đến tôn giáo từ đó hình thành các “điểm nóng”, gây mất ổn định trật tự, an ninh chính trị - xã hội ở trong nước.

Trong tình hình hiện nay, để hạn chế những tác động tiêu cực từ đình công trái pháp luật, nâng cao hiệu quả phòng ngừa,

⁽¹⁾ Cục An ninh điều tra Bộ Công an, Báo cáo kết thúc điều tra Vụ án hình sự “Đoàn Huy Chương và đồng bọn phá rối an ninh” xảy ra tại Trà Vinh, Tp. Hồ Chí Minh và Đồng Nai, năm 2010

giải quyết tình trạng đình công trái pháp luật trong các doanh nghiệp có vốn ĐTNN ở vùng Kinh tế trọng điểm phía Nam **cần làm tốt những nội dung** sau đây:

Một là, quán triệt các quan điểm cơ bản của Đảng, Nhà nước và ngành Công an trong phòng ngừa, giải quyết hoạt động đình công trái pháp luật. Các quan điểm này được thể hiện trong Hiến pháp năm 1992, Bộ luật Lao động, Nghị quyết Hội nghị lần thứ sáu BCH TƯ Đảng khóa X về tiếp tục xây dựng giai cấp công nhân Việt Nam thời kỳ đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước... Nội dung cơ bản trong các văn bản là đảm bảo quyền lợi chính đáng của người lao động và người sử dụng lao động; xây dựng quan hệ lao động hài hòa, ổn định, tiến bộ trong các loại hình doanh nghiệp nhằm chủ động phòng ngừa, hạn chế không để xảy ra đình công trái pháp luật; phát hiện và ngăn chặn hoạt động lợi dụng đình công của các thế lực thù địch xâm phạm an ninh, trật tự. Đối với lực lượng Công an, cần quán triệt tư tưởng an ninh chủ động trong giải quyết tình trạng đình công trái pháp luật; phòng ngừa, giải quyết ngay từ trong “manh nha”, từ cơ sở. Kịp thời phát hiện, ngăn chặn hoạt động liên kết giữa các đối tượng tham gia đình công với học sinh, sinh viên, các đối tượng tham gia khiếu kiện đông người, nhất là tại các vùng có đông giáo dân sinh sống đang tồn tại nhiều vụ khiếu kiện đất đai liên quan đến tôn giáo chưa giải quyết ngay được.

Hai là, tiếp tục duy trì đoàn công tác giải quyết bước đầu các vụ đình công trái pháp luật do chủ tịch uỷ ban nhân dân các quận, huyện, thành phố thuộc tỉnh chủ trì. Kinh nghiệm của các tỉnh, thành phố lớn cho thấy, việc thành lập đoàn công tác này trong thời gian qua đã phát huy tác dụng tốt, kịp thời ổn định tình hình sản xuất cũng như đảm bảo

an ninh, trật tự tại địa bàn xảy ra đình công. Để đoàn công tác phát huy hiệu quả hoạt động, phải đảm bảo đúng thành phần theo quy định để có đủ thẩm quyền giải quyết; đồng thời, nâng cao hơn nữa trách nhiệm của từng thành viên trong đoàn tham gia giải quyết đình công.

Ba là, củng cố, tăng cường vai trò của tổ chức công đoàn trong các doanh nghiệp có vốn ĐTNN. Nghị quyết Hội nghị lần thứ sáu BCH TƯ Đảng khóa X nhấn mạnh: Xây dựng tổ chức công đoàn lớn mạnh, phát huy vai trò của công đoàn trong xây dựng giai cấp công nhân. Đổi mới mạnh mẽ tổ chức, nội dung và phương thức hoạt động của tổ chức công đoàn tại các doanh nghiệp. Thời gian tới, tiếp tục xây dựng đội ngũ cán bộ công đoàn vững mạnh, có bản lĩnh chính trị vững vàng, tuyệt đối trung thành với Đảng, với lợi ích của giai cấp công nhân, có khả năng giải quyết hài hòa mối quan hệ giữa người lao động và người sử dụng lao động. Phát huy vai trò của tổ chức công đoàn cơ sở trong tuyên truyền, phổ biến pháp luật về lao động, nắm bắt tâm tư, nguyện vọng chính đáng của công nhân, kịp thời nắm tình hình, diễn biến tư tưởng của người lao động và các vấn đề phát sinh trong quan hệ lao động để giải quyết thỏa đáng.

Bốn là, làm tốt công tác tuyên truyền giáo dục, nâng cao ý thức pháp luật cho người sử dụng lao động và người lao động. Đối với người lao động, cần có cách thức tuyên truyền giáo dục phù hợp, phân công cán bộ công đoàn gặp gỡ trực tiếp, nắm bắt tâm tư tình cảm công nhân, tuyên truyền pháp luật cho công nhân. Có thể tuyên truyền qua đường dây nóng, đưa pháp luật đến tận nơi cư trú, nhà trọ của công nhân; mở các cuộc thi “Tìm hiểu pháp luật” mini ngay tại nhà trọ của công nhân, bổ sung kiến thức pháp luật

cho công nhân, giúp họ nắm được các quy định của pháp luật lao động.

Đối với người sử dụng lao động, thông qua tuyên truyền để người sử dụng lao động tạo điều kiện thành lập và hoạt động của các công đoàn cơ sở. Phối hợp cùng ban chấp hành công đoàn cơ sở xây dựng, thương lượng và thực hiện ký kết thỏa ước lao động tập thể, có thiện chí tham gia giải quyết khi các vụ đình công xảy ra. Tuyệt đối chấp hành nghiêm chỉnh các chính sách đối với người lao động theo đúng quy định của Bộ luật Lao động, nhất là chính sách về tiền lương, tiền thưởng, thời gian làm việc.

Năm là, tăng cường kiểm tra việc thực hiện pháp luật lao động trong các doanh nghiệp có vốn ĐTNN. Nguyên nhân dẫn đến đình công thời gian qua do nhiều vụ việc vi phạm Bộ luật Lao động nhưng chưa bị xử lý đúng mức với hậu quả gây ra, định mức chế tài chưa đủ để các doanh nghiệp phải thực hiện đúng theo pháp luật. Vì vậy, phần lớn các doanh nghiệp vi phạm pháp luật, sau khi nộp phạt vẫn có thể hoạt động bình thường. Để khắc phục tình trạng này, cần có những biện pháp xử phạt đúng mức, thậm chí cần thiết, phải đưa ra truy tố, xét xử hình sự những vụ vi phạm pháp luật gây hậu quả nghiêm trọng. Tăng cường các biện pháp quản lý nhà nước về lao động, “tăng cường thanh tra, kiểm tra, xử lý nghiêm các vi phạm pháp luật lao động, đưa việc thi hành pháp luật lao động vào nền nếp”¹⁾, trên cơ sở đó bảo vệ quyền lợi chính đáng cho người lao động.

Sáu là, tăng cường phối hợp với các cơ quan ngoại giao nhằm nâng cao nghĩa vụ, trách nhiệm của doanh nghiệp có vốn

ĐTNN. Tình hình đình công trái pháp luật trong thời gian qua cho thấy, các cơ quan ngoại giao như Lãnh sự quán một số nước, vùng lãnh thổ tỏ ra rất lo ngại và quan tâm, thậm chí yêu cầu có sự can thiệp của chính quyền để nhanh chóng giải quyết, làm giảm tình trạng đình công trái pháp luật. Sở Ngoại vụ các tỉnh, thành phố cần chủ động tổ chức gặp đại diện ngoại giao một số nước, vùng lãnh thổ có nhiều dự án ĐTNN như Đài Loan, Hàn Quốc, Trung Quốc, Nhật Bản để trao đổi tình hình và yêu cầu họ cùng phối hợp tác động các nhà đầu tư trong việc thực hiện nghiêm chỉnh những quy định về pháp luật lao động, cải thiện quan hệ giữa người lao động và người sử dụng lao động.

Bảy là, áp dụng phù hợp các biện pháp xử lý đối tượng quá khích trong các cuộc đình công. Thực tiễn cho thấy, các vụ đình công trái pháp luật có các đối tượng quá khích tham gia nếu không được giải quyết khéo léo, kịp thời thì quy mô và thời gian các cuộc đình công sẽ kéo dài, lan rộng. Vì vậy, xử lý các đối tượng có hành vi mạnh động là rất cần thiết; quá trình xử lý cần dựa vào mục đích hoạt động của đối tượng: (loại đối tượng bị kích động, lôi kéo do thiếu hiểu biết; loại đối tượng kích động, khởi xướng các cuộc đình công) mà có hình thức xử lý phù hợp như xử lý hành chính, xử lý hình sự, răn đe, cảm hóa giáo dục. Công tác đấu tranh, xử lý cần có sự phân biệt giữa các loại đối tượng: các đối tượng hoạt động dưới sự chỉ đạo các thế lực thù địch bên ngoài; các loại đối tượng hoạt động thông qua các tổ chức từ thiện xã hội, các tổ chức nhân đạo quốc tế; các đối tượng có hành vi vi phạm pháp luật như đập phá, hủy hoại tài sản của doanh nghiệp, chống người thi hành công vụ... qua đó nhanh chóng ổn định tình hình hoạt động của doanh nghiệp. □

¹⁾ ĐCSVN, Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XI, Nxb CTQG, HN. 2011, tr.228